

УДК 371.039

Стибель В.В., докт. вет. наук, професор,
Данко М.М., канд. біол. наук, доцент,
Лобойко Ю.В., канд. с.-г. наук, доцент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ВИХОВАННЯ МОВНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

У статті порушено проблему виховання мовної культури особистості в умовах глобалізаційних процесів. Визначено фактори, які впливають на мовну культуру. Проаналізовано складові мовної культури та основні положення, спрямовані на перетворення змісту освіти відповідно до вимог суспільства в умовах глобалізації.

Ключові слова: мова, культура, виховання, освіта, умови глобалізації.

Вступ. Проблема співвідношення мови та культури досліджується не одне століття різними вченими: філософами, психологами, лінгвістами та педагогами. Вчені висловлюють різні точки зору щодо питань, що стосуються місця мови в загальній культурі особистості, співвідношення мови та культури, виховання та розвитку цієї складової людської діяльності, зачіпають проблеми збереження національних особливостей мови та її індивідуальності. Особливо в теперішні часи, в епоху глобалізації це питання є надзвичайно актуальним. Оскільки культура мови піддається занадто стрімким змінам, коли не кожен член нашого суспільства здатен у повній мірі усвідомити, розуміти, сприймати ті ідеї, вирази, слова, які вживаються у засобах масової інформації, виступах наших політиків та представників культури та науки.

Зміни проходять не лише на розмовному, побутовому рівні, вони також зачіпають такі важливі сфери життя як освіта та культура, які в свою чергу впливають на розвиток та виховання особистості. Тому потрібно знаходити такі шляхи, методи, засоби зі збереження нашої культури та мови, які б сприяли вдосконаленню нашої освіти.

Дослідження у цій галузі проводились та проводяться, пропонуються нові ідеї, нові можливості. На наш погляд, термін «мовна культура» заслуговує особливої уваги, оскільки його складові включають в себе характеристики, наявність яких дозволить як особистості, так і професіоналу у цілому адекватно соціалізуватись у сучасному швидко мінливому світі. Мовна культура не лише відображає та виражає те, що є в культурі, але й формує загальну культуру суспільства, яка в свою чергу, сама розвивається в ній. Мовна культура встановлює місце людини у суспільстві, сприяє формуванню та організації її досвіду. Вона є потужним ресурсом будь-якого суспільства і здатна просувати культуру народу на новий рівень. Ми також вважаємо, що в епоху глобалізації ідея накопичення та збереження мовно-культурного досвіду і мовної культури

для наступних поколінь повинні стати важливою складовою нашої освіти. Потрібно завжди пам'ятати, що найголовнішою та найпривабливішою особливістю національної культури є її дивовижне різноманіття, самотність та неповторність. Пропагуючи та розвиваючи особливості своєї культури, нація уникає наслідування та принизливого копіювання, створюючи тим самим свої власні форми організації культурного життя. Якщо культура не має особливого, тільки їй властивого аромату, вона подібна до безликої людини. Як і будь-який прояв індивідуальності, самотність національної культури збагачується одночасно із загальним розквітом нації, упевненістю у своєму майбутньому місці у світовій цивілізації.

Крім цього, як показує практика, мовна культура є однією з найбільш важливих складових сучасної людини як учасника професійної діяльності, істотно впливаючи на її професійний успіх, соціалізацію в суспільстві. Адже соціалізація особистості, її затребуваність у значній мірі залежать від рівня мовної культури, тобто наявності грамотного усного та письмового мовлення, володіння прийомами мовного впливу і уміння ефективного використання різноманітних засобів спілкування. Водночас, сучасному суспільству потрібен не просто професіонал, а людина культури, яка об'єднує культуру знань, почуттів, спілкування та творчої дії.

Наприкінці минулого століття почались глобальні зміни в громадському, економічному, політичному та культурному житті нашого суспільства. Процес глобальної економічної, політичної і культурної інтеграції, бурхливий розвиток в галузі високих технологій, Інтернету значно вплинули на різноманітні сфери нашого життя, освіти та культурний розвиток суспільства в цілому. В світових масштабах проходить розподіл ринків праці, капіталу, людських та виробничих ресурсів, а також зближення чи навіть злиття культур різних країн та націй. Це об'єктивний процес, який має системний характер та охоплює усі сфери суспільного життя. В результаті глобалізації світ стає більш цілісним та водночас більш залежним від кожного з його суб'єктів. За відношенням до кожної нації, цей процес має свої позитивні та негативні сторони. З одного боку, ми збагачуємо нашу культуру, дізнаємося щось нове, якщо за якихось причин у нас це не було виявлено, досліджено, прийнято. З іншого боку, те, що ми запозичили, перейняли, становить потенційну загрозу нашій культурі, самотності, індивідуальності та національній свідомості [1].

Глобалізація – напрям розвитку світового простору, за якого зростає вплив зовнішніх факторів (економічних, політичних, соціальних, культурних) на усіх учасників цього процесу; формування єдиного світового простору без національних бар'єрів з метою створення (навмисного або ненавмисного) однакових умов для всіх націй, суспільств та взаємодії між ними. Цей процес визначає якісні зміни кожного суб'єкта у світовому просторі, підвищення ефективності взаємодії між окремими людьми та суспільствами в цілому [2].

Мовна культура також піддається впливу з боку цього процесу, як позитивного, так і негативного. Проте, немає ніяких сумнівів, що необхідно зберігати та підтримувати свою власну культуру. У тому числі і мовну, оскільки

мова народу – показник його культури, а мова окремого громадянина – показник його особистих якостей, людини, яка користується мовою свого народу [3].

Тому, для того, щоб постійно розвивати, формувати, виховувати мовну культуру, необхідно включити її в зміст освіти. Але перш ніж включати даний компонент в зміст освіти, необхідно виявити її складові, які допоможуть у формуванні, розвитку, збереженню мовної культури нашого суспільства.

У загальному розумінні під терміном «мовна культура» ми розумієм певний рівень розвитку мови, який відображає її окремо взяті літературні норми; правильне та адекватне використання мовних засобів, які сприяють накопиченню та збереженню минулого, теперішнього та майбутнього мовного досвіду, заснованого на духовно-моральних якостях особистості та суспільства в цілому.

На нашу думку, зміст мовної культури обов'язково має включати в себе:

- знання та уміння застосування мовних засобів;
- мовну діяльність;
- духовно-моральне виховання;
- внутрішню мовно-культурну активність.

Для того щоб сформувати мовну культуру студента, нам необхідно виробити у нього уміння правильно застосовувати мовні засоби згідно з його рівнем розвитку, духовно-морального виховання та мовно-культурною активністю.

Розглядаючи дані складові мовної культури, які повинні бути відображені у змісті освіти, потрібно виділити основні напрями перетворення змісту освіти у відповідності до вимог суспільства в епоху глобалізації.

- відображення провідних тенденцій соціально-культурного розвитку суспільства; переосмислення поглядів на культурну освіту та виховання (враховуючи особистий мовно-культурний простір, повно-культурний простір сім'ї, мовно-культурний простір суспільства, світовий мовно-культурний простір);

- розгляд педагогічного процесу як складової частини культури, направленої на вдосконалення окремої особистості, відносин у сім'ї та суспільстві, співіснування та взаємодії усіх учасників світового товариства;

- розгляд педагогічного процесу як явища, яке забезпечує збереження мовно-культурно-історичної цінності минулого, теперішнього та майбутнього;

- планування змісту освіти на основі духовно-моральних цінностей

- формування мовно-культурних якостей особистості, необхідних для її соціалізації та професійної адаптації у суспільстві;

- забезпечення збереження національної мовної культури суспільства;

- прищеплення навичок мовно-культурного виховання, самоосвіти, саморозвитку.

Мовна культура є частиною суспільства та відповідає його потребам, інтересам, цілям, ідеалам. Вона не втрачає нічого важливого, необхідного, а зберігає, накопичує, відбирає, передає від покоління до покоління. Мовною

культурою є досвід діяльності людей: соціальної, трудової, розумової, мовної, який має, у кінцевому результаті, життєве значення для даної конкретної спільноти. За допомогою цього досвіду людина передає усе відображення оточуючого її світу, не лише реальні умови життя, але й громадську самосвідомість народу, його менталітет, національний характер, спосіб життя, традиції, звичаї, мораль, систему цінностей, світогляд та світобачення. Мовна культура зберігає свої цінності у лексиці, граматиці, прислів'ях, фольклорі, художній та науковій літературі, усіх формах усного та письмового мовлення.

Мовна культура є показником культури нації. Кожна мовна культура має свою власну своєрідність та неповторний стиль. Відображає все те, що накопичено в культурі, змінюючи, перетворюючи її. Проте разом з цим, культура змінює та формує мовну культуру, є важливим фактором її розвитку [4].

Сукупність багатьох факторів у епоху глобалізації різко підвищила вразливість мовної культури, а відтак і культури в цілому [5]. Це один з серйозних дестабілізуючих елементів глобалізації, вплив якого на інтелектуальне та культурне життя людськості щоразу більш відчутний. З одного боку, з'явилися нові можливості та умови для взаємного збагачення культур, отримання більш глибоких та всебічних знань. З іншого боку, велика кількість країн стурбована з приводу небезпеки знищення культурних особливостей та відмінностей між національними культурами, їх самотності.

Спостерігаючи та оцінюючи процес глобалізації, можна зробити висновки відносно того, що він – об'єктивний, і, скоріш за все вже незворотній. Ми не можемо його заборонити чи зупинити, оскільки ми не можемо зупинити час, навіть якщо він завдає непоправної шкоди нашій культурі, індивідуальності. Але, разом з цим, ми повинні забезпечувати контроль з метою збереження загальної культури нашої країни та всіх її складових: звичаїв, традицій, мови. Захист мовної культури від зайвого впливу глобалізації, створення умов для соціально-культурного прогресу та розвитку – у цьому і полягає освітня та культурна мета нашого суспільства.

Література

1. Габріелян О. Вища освіта в епоху глобалізації // Покликання університету: Зб. наук. праць / Відп. ред. О. Гомілко. – К.: РІА “ЯНКО”; “Веселка”, 2005. – С. 178–179.
2. Делягин М.Г., Братимов О.В. Практика глобалізації: ігри і правила нової епохи. – М.: АСТ, 2005. – 344 с.
3. Черданченко О.І. Об'єднавча функція мови // Мовні і концептуальні картини світу. – К.: КНУ імені Тараса Шевченка, 2003. – С. 3 – 7.
4. Новоселицька С.В. Вплив глобалізаційних процесів на мовну соціалізацію та міжкультурну комунікацію // Наукові записки. Серія "Філологічна". - Вип. 9. - 2008. - 672 с.
5. Жулинський М. Національні культури і проблеми глобалізації // Слово і час, 2002. – № 12. – С. 6–7.

Summary

The article presents the problem of education language culture of the individual in terms of globalization. The specified factors affecting the language and culture. Analyzed the components of language culture and guidelines aimed at transforming educational content according to the society in the context of globalization.

УДК 378:159.9

Стояновский В.Г., доктор ветеринарних наук, академік УАН, професор

Коваленко П.П., кандидат біологічних наук, доцент

Кабанець С.І., доцент

Колотницький В.А., кандидат ветеринарних наук, асистент ©

*Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького*

ЗНАЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ ТА МЕНТАЛЬНОСТІ У ВИХОВАННІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

У статті розглянуто значення української національної ідеї та ментальності у навчально-виховній роботі зі студентською молоддю з метою формування майбутніх фахівців.

Ключові слова: національна ідея, українська ментальність, навчально-виховна робота, європейський освітній простір, глобалізація освіти

Вступ. Пріоритетним напрямком розвитку вищої школи в Україні є її інтеграція у світовий та європейський освітній простір і тому інтернаціоналізація освіти в державі є освітянським крилом її глобалізації [5].

В нинішньому суспільстві домінує думка, що виховання студента у ВНЗ – явище другорядне, але з цим не можна погодитись. Педагог-лектор – це не тільки носій знань, але і мудрий вихователь, наставник, куратор, радник. Всі навчальні дисципліни мають світоглядну спрямованість, обіймають різні аспекти людського життя, допомагають студентам сформувати своє ставлення до навколишнього світу і спроектувати та цілеспрямувати своє життя [1].

На сучасному етапі проблема виховання та професійної підготовки майбутнього фахівця потребує особливої уваги та пошуку шляхів їх раціонального розв'язання.

Перед вищою школою поставлене завдання підготувати не тільки конкурентоздатного фахівця для ринку праці, але і виховати високоморальну особистість зі стійкою громадською позицією, яка готова працювати на користь суспільства і держави. У зв'язку з цим, метою нашого дослідження є теоретичне обґрунтування питань української національної ідеї й ментальності та її кореляції з програмою навчально-виховної роботи кафедри і університету в цілому для покращення формування національної самосвідомості у майбутніх фахівців.

Матеріал і методи. В ході досліджень була проведена наукова робота, спрямована на розкриття змісту даної проблеми, а також зроблений літературний та інформаційний аналіз фактів і матеріалів для з'ясування, упорядкування й обґрунтування даного напрямку навчально-виховної роботи.

Результати дослідження. Більшість науковців трактують українську національну ідею як всеосяжну теорію і практику національного життя, яка

© Стояновский В.Г., Коваленко П.П., Кабанець С.І., Колотницький В.А., 2011